

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ק.ה.] (ב) [למקנן ק.ו.] (ג) [גישן דף ע"ה, דף קכ"ב:] (ד) [למקנן ק.ו.] (ה) [למקנן ק.ו.] (ו) [למקנן ק.ו.] (ז) [למקנן ק.ו.] (ח) [למקנן ק.ו.] (ט) [למקנן ק.ו.] (י) [למקנן ק.ו.] (יא) [למקנן ק.ו.] (יב) [למקנן ק.ו.] (יג) [למקנן ק.ו.] (יד) [למקנן ק.ו.] (טו) [למקנן ק.ו.] (טז) [למקנן ק.ו.] (יז) [למקנן ק.ו.] (יח) [למקנן ק.ו.] (יט) [למקנן ק.ו.] (כ) [למקנן ק.ו.] (כ"א) [למקנן ק.ו.] (כ"ב) [למקנן ק.ו.] (כ"ג) [למקנן ק.ו.] (כ"ד) [למקנן ק.ו.] (כ"ה) [למקנן ק.ו.] (כ"ו) [למקנן ק.ו.] (כ"ז) [למקנן ק.ו.] (כ"ח) [למקנן ק.ו.] (כ"ט) [למקנן ק.ו.] (ל) [למקנן ק.ו.]

תורה אור השלם

1. זכור את יום השבת לקדשו: שמות כ ז
 2. היום הזה יקדש שמותי והשביל הושיעך והיה יי וידיעתי גם אני שמקדש אהרן יקדש את בקמם: קהלת ב יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג פ"ר וכו' דפ קדיש תהלת יומא: (ב) ד"ה ח' אין לי אלא ציוס וכו' בלילה היא דכניסתו היא קדושתו: (ג) ד"ה ואגיד וכו' אמר להם קדוש גדול:

מוסף רש"י

חדא בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא. קרי בתר שבתא שבתא, אכל רביעי ממשי ושמי נקראן על שם שבת שבתא. האי שבת דקאמר יום שבת ממש קאמר (גישן טו, טז).

מוסף תוספות

א. כיון הבריעבד יכול לברך על כוס פגום. מוס' הל"ש. ב. בתמיה כלומר וכי מובשע ועומד הוא. ג. וכו'. ד. כדאמרין לעיל. ט. וכו'. ז. ושם במוטא חתא: כל הברכות חוץ א"ע שיהא מוציא, חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. ד. דהוא סבא קא שתי א"ע פ' שלא שפך מכוס של ברכה לזכותו. כ.

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים קו.

ואליבא דרבי יהודה. דלמך [א.ק.] מאור ואח"כ צשמים: משום דכוס של ברכה טעון שיטור. אבל אי הוה ציה טפי מכשעור טעמו לא פגמו: קייר. לקידוש והבדלה וברכת המזון אבל אם זא לשתות מכוס פגום מברך עליו ברכת היין: לקדשו. משמע משעה שמתקדש היין: אין לי אלא ציוס. לקמן פריך אדרבא עיקר קדושת צלילה הוא דכניסתו היא קדושתו: קידושא רבא. בורא פרי הגפן והאכי קרי ליה קידושא רבא דלכולהו קידושי אמרי לה: ואגיד ציוס. האריך צו: עד רביעי בשבת. אבל מרביעי ולהלן גבי שבת הבא מתחשב: לענין גישן. אמר לה ח"ו גיטך על מנת שתמני לי מאחרי ש"ז אחר השבת או שאמר קודם השבת תמני לי: אבל לא על האור. אם לא צריך בורא מאורי האש צמולאי שבת שזכר אינו מברך: ועל

עין משפט

לח א מיי פכ"ט מה' שבת הלכה נז' טוש"ע א"ח סי' קפ"ב סעיף ג:
 לו ב מיי שם הלכה א (והלכה ו) סמג עשין קט וטור א"ח סי' רע"א:
 לו ג מיי שם הלכה י
 וטמג שם טור ש"ע א"ח סי' רפ"ט סעיף א:
 לח ד מיי שם הל' ד סמג שם טור ש"ע א"ח סי' רע"א פ"ו:
 לח ה מיי פ"ט מה' גירושין הלכה כג סמג עשין ו טוש"ע א"ח סי' קמ"ג פ"ו:
 ו ג מיי פכ"ט מהלכות שבת הלכה ד סמג עשין טט טוש"ע א"ח סי' רע"ג פ"ו:
 וטמג שם טור ש"ע א"ח סי' רע"ג פ"ו:
 וטמג שם טור ש"ע א"ח סי' רע"ג פ"ו:
 וטמג שם טור ש"ע א"ח סי' רע"ג פ"ו:
 וטמג שם טור ש"ע א"ח סי' רע"ג פ"ו:

רבינו הגנאל

ומדברין בכוס אחד והברלה, ש"מ אמר שתי קדושות בכוס אחד. ושי"מ מרמקדים המאור לבשמים ב"ש היא, דאי ב"ה בשמים ואח"כ מאור אמרי. ר' יעקב בר אביד קפיד אכסא פגימא. רב ששת קפיד אפי' מחצבא פגימא לא הוה מברך. מר בר רב אשי קפיד אפילו מחבתא פגימא. ת"ד זכור את יום השבת לקדשו וזכורו על היין בבנייתו. א"ל לי אלא ביום בלילה מנין, ת"ל זכור. ומסקנא ביום מאי ואמרין בורא פרי הגפן, והוא קידושא רבא. אמרי בני ר' חייא מי שלא הבריל במוצאי שבת מבריל והולך כל השבת. ועד כהא, עד רביעי בשבת. דאמר ר' ירמיה בענין גיטין יום ראשון ויום שני יום שלישי בתר שבתא. יום רביעי ויום חמישי יום ששי קמי שבתא. אמר ר' יעקב בר אביד אבל בשאר ימי השבוע המבריל אינו מברך על האור. וכן תאני שלא.

ושמע מינה אומר שתי קדושות על כוס אחד. וצאקין לו כדלמך לעיל (ד' ע"ג): משום דכוס של ברכה צריך שיטור. רב אשי לא פליג אלאמרי דכסמוך ואית ליה שפיר טעמו פגמו אלא דמהא ליכא למישמע מינה קאמר: **קפיד אכסא פגימא. פירש רש"י דקפיד לתחלה דוקא ואם אין לו אלא פגום יקדש עליו ומינה א"כ איך התירו לכול קודם הבדלה משום קפידא דפגימא^א מיהו ראוי רש"י לסמוך עליו בשעת הדחק: **וזכרהו על היין.** זמירה כמצי על היין זכור וכו' כיון לבנין (הושע ד') זמירה דודין מיי' (שיר ל') והאי זמירה היינו קידוש דיוכלו לא מזינו על הכוס אלא בשעת בלילה מנין ת"ל זכור את יום השבת לקדשו על היין אלא (הושע ד') קוט: ולא ניתקן על הכוס אלא להוציא בניו וצני ציתו ומה שרגילין לומר ויכולו אחר התפלה בקול רם היינו משום ש"מ שכל להיות שבת שמתפללין אחר צחרמנו ואין אומר ויכולו בתפלה ותקנו נמי לומר בכל שבתות שלא לחלק צין שבת לשבת ונראה דקידוש על היין אסמכתא היא והא דלמך צמי שמתו (ברכות ד' ז'): נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה היינו דוקא קידוש היום אבל על היין לא הויא אלא מדרבנן כדמשמע ברש נזיר (ד' ז'): דקאמר מיי' ושכר יזיר לאסור יין מזהו כיון הרשות מפרק מאי ויהו קידושא והבדלה מושבש ועומד מתר סיני הו"ב דלחיתרין קרא למישר אלא כי הא דלמך רבא שצועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר לחיתרין קרא לזמירות חל עליו אף על פי שמושבש ועומד הוא ועוד מצינו למימר דקידוש על היין דבר תורה אלא הא דלמך המברך צריך שיטעום זכור מדרבנן: **והוה גחין ושתיו.** וא"ת דצפרכ שלשה שאכלו (ברכות ד' מו.) אמרינן אין המסובין ראשין לטעום עד שיטעום המברך וי"ל דהיינו דוקא בהמוציא שצריך לכולו כדלמך צפרכ ראוהו צ"ד (רי"ה ד' טע): לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אא"כ אוכל עמהו^א הלכך צריך להמתין עד שיטעום המברך אבל קידוש שאין חובה לשתות להמברך א"ל להמתין ומיניה צירושלמי דברכות א"ר אבא בשם רב מסובין אסורין לטעום עד שיטעום המברך ר' יהושע צן לוי אומר שומין אע"פ שלא שמה ולא פליגי מה דא"ר אבהו כשהיו כולן זקוקין לכוס אחד מה דלמך ר' יהושע כשיש לכל אחד כוסו צידו ומשמע נמי אם אין כוסו צידו אפי' שפך מכוס ברכה לכוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המברך אבל כשיש לכל אחד כוס א"ל להמתין ולכך הוה גחין ושתי ומכאן יש להוכיח שא"ל לשפוך מכוס על ברכה לשאר כוסות^א ומיהו היכא דפגימי צריך לשפוך ממנו לשאר כוסות כדי שיטעמו כולם מכוס שאינו פגום אע"פ דשמיה לא מעבדי כדלמך צפרכ בכל מערבין (עירובין דף מ: ו) וגם בהמוציא יש להוכיח מירושלמי אם יש לכל אחד ככרו א"ל להמתין ואוכל כל אחד משלו והא דלמך טול צריך (ברכות דף ק' מ.) ואמרין נמי (ס"ג דף מ.) צעל הבית צווע כדי שיצבע צעין יפה דממשע שאין אוכלין אלא מה שמחלק להם מיירי צשאין ככר לפני כל אחד א"ל בשבת וכגון שאין להם לחם משהה דאו צריכין לאכול מצלימותי: הנוטל**

ושמע מינה אומר ב' קדושות על כוס אחד וש"מ ב"ש היא ואליבא דרבי יהודה רב אשי אמר טעמו פגמו וכוס של ברכה צריך שיטור חדא מילתא היא וה"ק מ"ט טעמו פגמו משום דכוס של ברכה צריך שיטור רבי יעקב בר אביד קפיד אחצבא פגימא רב אביד בר שישא קפיד אכסא פגימא מר בר רב אשי קפיד אפילו אחביתא פגימא ת"ר זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין אין לי אלא ביום בלילה מנין ת"ל זכור את יום השבת לקדשו בלילה מנין אדרבא עיקר קדושתא בלילה הוא קדיש דבי קדיש תחלת יומא בעי לקידושי ותו בלילה מנין ת"ל זכור את יום השבת לקדשו וקא נסיב ליה קרא דיממא ה"ק זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין בבניסתו אין לי אלא בלילה ביום מנין ת"ל זכור את יום השבת ביום מאי מברך אמר רב יהודה בפ"ג רב אשי איקלע למחוזא אמרו ליה ליקדיש לן מר קידושא רבה הוה חבו ליה סבר מאי גיהו קידושא רבה אמר מכדי כל הברכות כולן בפ"ג אמרי ברשיא אמר בפ"ג ואגיד ביה הוייה ליהוה סבא דגחין ושתיו קרי אנפשיה^א החכם עיניו בראשו^ב אמרי בני רבי חייא מי שלא הבריל^ג במוצ"ש מבריל והולך בכל השבת כולו ועד כמה א"ר יורא יעד רביעי בשבת כי הא^ד דיתבי רבי יורא קמיה דרב אסי ואמרי ליה רב אסי קמיה דרבי יוחנן ויתבי וקאמר ה"לענין גיטין חדא בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא ארבע וחמישא ומעלי יומא קמי שבתא א"ר יעקב בר אביד איבל לא על האור אמר רב ברנא אמר רב הנוטל

ארכל עמהו^א הלכך צריך להמתין עד שיטעום המברך אבל קידוש שאין חובה לשתות להמברך א"ל להמתין ומיניה צירושלמי דברכות א"ר אבא בשם רב מסובין אסורין לטעום עד שיטעום המברך ר' יהושע צן לוי אומר שומין אע"פ שלא שמה ולא פליגי מה דא"ר אבהו כשהיו כולן זקוקין לכוס אחד מה דלמך ר' יהושע כשיש לכל אחד כוסו צידו ומשמע נמי אם אין כוסו צידו אפי' שפך מכוס ברכה לכוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המברך אבל כשיש לכל אחד כוס א"ל להמתין ולכך הוה גחין ושתי ומכאן יש להוכיח שא"ל לשפוך מכוס על ברכה לשאר כוסות^א ומיהו היכא דפגימי צריך לשפוך ממנו לשאר כוסות כדי שיטעמו כולם מכוס שאינו פגום אע"פ דשמיה לא מעבדי כדלמך צפרכ בכל מערבין (עירובין דף מ: ו) וגם בהמוציא יש להוכיח מירושלמי אם יש לכל אחד ככרו א"ל להמתין ואוכל כל אחד משלו והא דלמך טול צריך (ברכות דף ק' מ.) ואמרין נמי (ס"ג דף מ.) צעל הבית צווע כדי שיצבע צעין יפה דממשע שאין אוכלין אלא מה שמחלק להם מיירי צשאין ככר לפני כל אחד א"ל בשבת וכגון שאין להם לחם משהה דאו צריכין לאכול מצלימותי: הנוטל

צריך שיטור. אבל אי הוה טפי מכשעור וטעמו לא פגמו: **קפיד אכסא פגימא.** לקידוש והבדלה וצשמים^א ולכל ברכות שתקנו לסדרן על היין שלא יצרכ על כוס פגום אבל אם רוצה לשתות יין צריך לצרכ בורא פרי הגפן שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה^א. ומיהו אם אין לו אלא יין פגום מקדש עליו דקפיד לתחלה משמע: **אינו אחיבה.** חביות קטנות אבל אם חביות של עץ גדולה אין להקפיד: ה"ג ס"ד זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין אין לי אלא ציוס צלילה מנין ס"ל זכור את יום השבת צלילה מנין אדרבא עיקר קידושא צלילה הוא דכי קדיש^א (י) יומא צביא לקדושי וכו' צלילה מנין סלמוד לומר זכור את יום השבת סגא מהדר אליה ונסיב לה קרא ליממא הכי קאמר זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין כניסתו אין לי אלא צלילה כו': לקדשו. משמע בשעה שמתקדש היין: אין לי אלא ציוס. ולקמן פריך אדרבא עיקר קידושא צלילה^א הוא קדושתו: הכי קאמר כו'. אע"ג דאין לפרש לשון השנוי בצרייתא צענין זה אלא ע"י שאנו מוסרין אותה למפרע אפ"ה לא שייך למימר חסורי מיחסר^א שהרי אין חסר ממנה כלום אלא שגיא למפרע דצמקוס שהיה לו לומר אין לי אלא צלילה ציוס מנין טעה התגב בשמיעתו ושנה אין לי אלא ציוס צלילה מנין דאי אמרת קידוש מרישא והתיימ^א שבת ויום טוב אין בהן קדושה על הכוס: אמר רב יהודה צפ"ג. אחאי כסא דחמר^א וצרכי ומשמתי משום כבוד שבת לחלק צין מדת שבת למדת חול שהוא ענין שיר שאין אומרים שירה אלא על היין והכי מפרש בשאלמות דרב אחאי צפרישא ושמע יתרו^א: קידושא רבא. בורא פרי הגפן וקרי ליה קידושא רבא דלכולהו קידושי קאמרי ליה: **ואגיד ציוס.** האריך צו לדעת אם יסרב אחד מהם לשתות וצכך יצין דבורא פרי הגפן רגילין לומר ותו לא שאם לא כן היה אומר (ו) לו [לקדש] קידוש גדול של לילה כמנהגן: **עד רביעי בשבת.** ולא עד בכלל אבל מרביעי ואילך גבי שבת הבאה מתחשב: **לענין גישן.** אם אמר לה הרי זה גיטך על מנת שתמני לי ר' זון אחר השבת או על מנת שתמני לי קודם השבת: **אבל לא על האור.** אם לא צריך על הנר בורא מאורי האש צמולאי שזכר אינו מברך. כך י"ל טעם הדבר כדמתיא צמקוס שנהגו (נע"ל נה.) אין מברכין צו אלא בליל מוצ"ש הואיל ותחלת צרייתו הוא: